

Kjøpmennene i Trømborg

Av Halvor Johan Kolshus

med bidrag fra Morten Ruud, David Koht-Norbye, Johan Ekhaugen,
Birger Kopperud og Berit Wenche Nordby Magnussen

I forrige nummer av Haakon rakk vi ikke å dekke hele Trømborg. De to butikkene på Heia var med, og vi kan nå legge til at Karl Resløyken, som var bestyrer for Samvirkelaget på Heia, kjøpte butikken og drev den endel år. Rundt 1974 kjøpte han så Susebakke Handel av fru Kongsbak. Denne butikken er nå en dyreklinikk.

Da står vi tilbake med tre kjøpmenn: Andersen, Glørud og Ekhaugen.

Fjellvang Handel var det offisielle navnet på Leif Andersens butikk på «Stranda». Vi har spurt Morten Ruud om å skrive litt om Andersen og butikken hans. Han kjente Andersen både som kunde og oppdragsgiver. Morten kjørte nemlig ut varer for Andersen.

Fjellvang Handel

«Strandabutikken»,
nå Åsgårdsveien 571
Av Morten Ruud

Lars Smådal bygget huset i 1954–55 og startet butikk i underetasjen like etterpå. Men han hadde mange jern i ilden og overlot snart butikken til Peder Glørud. Hans sønn tok etterhvert over og drev butikken til ca. 1972. Da tok Leif Andersen over og drev den til 1985.

Leif var en «serviceminded» kjøpmann. Han kunne skaffe alt til sine kunder, fra kunstgjødsel til takstein. Han hadde selv diabetes og butikken

Leif Andersen drev Fjellvang Handel til 1985.
Foto: Indre Smaalenenes Avis.

hans var rene spesialforretningen for diabetesprodukter.

Mange eldre hadde ikke bil, og mange yngre familier hadde en, en som mannen brukte på jobb. Leif kjørte derfor ut varer to ganger i uka, uten at det kostet kunden noe. Etterhvert ble det flere biler blant folk og mindre behov for utkjøring.

Man kunne også «handle på bok», det vil si på kreditt uten kostnader. Leif hadde et fleksibelt syn på regler og forordninger, han ydet service!

Stadig færre kunder, dårligere tilbud fra grossister, samt sviktende helse gjorde at han gav opp butikkdriften i 1985. Etter at han sluttet var han litt bitter på at endel kunder som han visste hadde råd, aldri betalte for de varene de hadde fått på kreditt.

Sverre Ekhaugen

Takk for 60 år bak disken!

Av David Koht-Norbye,
fra Indre Smaalenenes Avis
6. september 1995

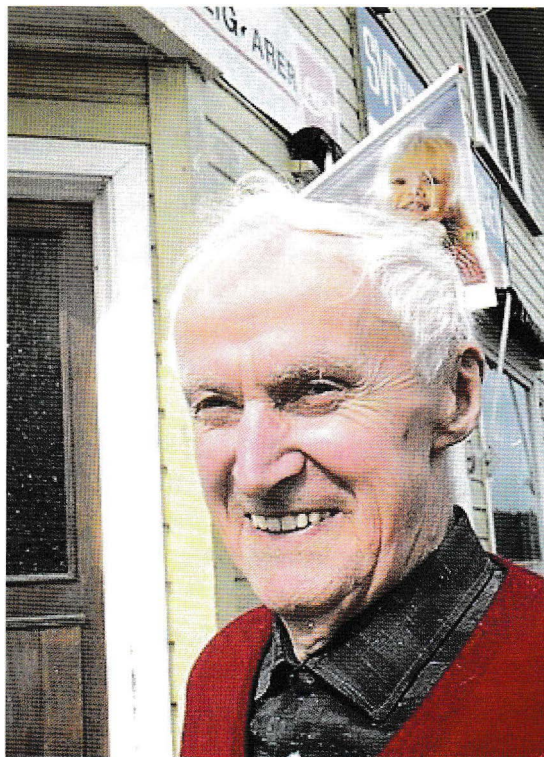
«Nå er det vel bare O. Smestad Eftf. og Bjørn Skjeltorp som holder ut», sier Sverre Ekhaugen om at hans lille dagligvarebutikk ute i bygdesamfunnet har lukket døra for godt.

«Borte er de, alle sammen», sier han og tenker tilbake på floraen av småbutikker på 1950- og 60-tallet. Da var det to butikker både på Heia stasjon og på Eidsberg stasjon. Han hadde tre kolleger på Slitu og det var dessuten butikk både på Stranda, Fram, i Glørudkrysset, Susebakke, ved Momarken, to i Vandugbakken, på Gangflott, ved Dingtorp og i Fiskærbygda. I Mysen var det 4-5 mindre butikker som nå er borte vekk.

Marker og Trøgstad har mistet de siste butikkene ute i grendene. Otteid Landhandel holdt ut lengst, men lukket døra sist uke, de også.

33 øre for en kilo mel

5 kg hvetemel á kr 0,33, står det sirlig i den lille regnskapsboka fra 1935. Sverre Ekhaugen har tatt vare på gamle regnskapsbøker og notater fra snart 60 års butikkdrift. Kaffe kostet 65 øre for en kvart kilo. Et brød måtte du betale

Sverre Ekhaugen forevige utenfor butikken like før den ble nedlagt. Foto: Gunnar Fjellengen.

55 øre for, mens et literspann med oljemaling gikk for kr 3,50. En pakke fire toms spiker kostet kr 1,35. Her var både mat og utstyr for dagliglivet på gårdene. Kraftfôr var også å finne i varebeholdningen i mange år.

Artig med disse listene over tobakkkjøpet under krigen, sier Ekhaugen og viser frem notater om hvem som fikk kjøpe skrå og tobakk. Rasjoneringen krevde oversikt over hvem som fikk handle de edle varer.

«Jeg har ikke kommet over det ennå, og lurer på hvordan hverdagen skal bli. Er jo vant med å gå ned og snakke med folk. Det har blitt mange kopper kaffe og mye hyggelig prat opp gjennom årene», sier Sverre Ekhaugen (87). Han savner butikken allerede – fem dager etter at han stengte for godt etter nesten 60 års drift.

En institusjon i Trømborg forsvinner med nedleggelsen av butikken til Sverre Ekhaugen. Han forteller at han var hos *Siljudalen* på Skjønhaug i vel fire år. Etter et halvt år på handelsskole i Oslo, startet han for seg selv i Trømborg 1. desember 1935. «*Jeg startet med tomme hender i et halvferdig hus*», forteller Ekhaugen.

To år senere kjøpte han eiendommen. Han skulle betalte kr 23 000, men hadde ikke penger, og Eidsberg Sparebank forlangte kausjonister. Nærmeste familie ble ikke godkjent, men til slutt ble han reddet av *Siljudalen*, hans tidligere arbeidsgiver.

Det er flere tragedier i Sverre Ekhaugens liv. Først mistet han sin kone *Thyra*, så ble hans neste partner, *Anne Frøshaug*, tatt av raset i Trøgstad. Det gikk søndag 29. oktober 1967, og livet ble bokstavelig talt snudd opp ned for Ekhaugen-familien. Selv opplevde han å følge med huset 15 meter rett ned da raset gikk. Ikke en taksten falt av, men Anne forsvant i leirmassene.

«*Livet stoppet opp og ble uten mening. Men noen venner fikk meg med utpå, og da traff jeg Ruth Buer som ble en god venn til hun gikk bort i 1991*», sier Ekhaugen.

I alle år har han hatt hjelp i butikken. De siste tre år har datteren *Björg Lunde* vært en god støtte.

Nødt til å tape

«*Nytter ikke å konkurrere med de store kjedene og supermarkedene*», sier Sverre og *Johan Ekhaugen*. «*Å bli med ville bli for dyrt. Koster å være med på store, felles kampanjer.*

10 kilo sukker kostet nylig (1995) kr 95,50 på Rema, og Ekhaugen fikk det til kr 112,50 i innkjøp. Fem kilo Melange kan du få for 89,50 hos de store

konkurrentene, mens leverandøren skal ha kr 95 av den lille butikken.

Mye er annerledes fra de første årene, da Ekhaugen hadde brevhushus. Posten kom kun to ganger i uka den gangen, og postmannen gikk til fots fra gård til gård.

Bensinsalget er borte, og det samme er Norsk Tipping, mens online handel øker. Småbutikkens tid er forbi. Takk til Sverre Ekhaugen som trofast har stått bak disken i 60 år.

Så er vi kommet frem til den siste, men kanskje største av kjøpmennene i Trømborg:

O.H. Gløruds Eftf.

Jeg kan huske at som guttunge gikk jeg og «sugde» på det eksotiske og rare ordet eftf. Det var et fint ord å rulle tunga rundt, eftf., eftf.

Birger Kopperud var handelsbetjent i butikken. Han har hjulpet med innsikt og data for det som følger.

Vi må tilbake til folketellingen for Eidsberg herred i 1910, for Aasgaard tellingskrets. Der finner vi *Ole H. Glørud* med bosted Trømborg meieri, og med yrke *landhandler*. Han var født i Rakkestad i 1871.

Han var ikke den første til å drive handel i Trømborg. Før ham drev *Hans Thøgersen*, født 1863, med landhandel og meieri like sør for Mariakilden.

I folketellingen finner vi et interessant sidespor. Som merknad til *Ole H. Gløruds* data står skrevet: «Hjemvendt norsk-amerikaner». Han flyttet fra Rakkestad i 1888 og flyttet tilbake til Norge i 1893. Han kom altså fra Rakkestad til Trømborg meieri via USA. Hans siste bosted i Amerika var i Portland, Oregon. Yrke: Møbelfabrikk-arbeider.

O.H. Gløruds Eftf. i Glørudkrysset i Trømborg Flyfoto av Widerøe. Fra Østfold fylkes billedarkiv.

Forretningen var altså opprinnelig kombinert meieri og landhandel. Etter hvert ble det trangt om plassen og ny butikkbygning ble reist nær veikrysset.

1950–60-tallet var gode år, med landet i sterk vekst etter krigen. Det merket kjøpmennene som også tjente på den raskt økende kjøpekraften. Snart ble butikken for trang og i 1955–56 ble en lagerbygning bygd bak butikken. Lageret hadde noe så moderne som et fryselager, der kundene kunne leie en privat boks for egne frysevarer. Ellers ble lagerbygningen benyttet til kriselager under Cuba-krisen. Lagerbeholdningen med hvetemel ble oppbevart i ca. 10 år. Heldigvis ble det aldri behov for et slikt lager.

Brødet kom fra baker Huuse i Rakkestad og kraftfôret fra Østlandske Kraftfôr i Sarpsborg. *Bjarne Torp* og

Åge Borgås kjørte kubb til Sarpsborg og kraftfôr i retur. I skribentens ungdomstid (1950–60-tallet) var det *Johannes Glørud* som var min tids eftf. Han og familien bodde i 2. etasje over butikken. Det ble også solgt drivstoff, vanlig bensin og super. Jeg tror de også solgte diesel, men er usikker på når dieselen kom til distriktet.

Det gikk med Johannes Glørud som med de andre landhandlerne i Trømborg, konkurransen ble for hard. Dette har Sverre Ekhaugen illustrert i artikkelen som omtaler hans utgang som kjøpmann. Det ble kroken på døra hos den ene etter den andre, mens storhandelen vokste. I 1973 var det slutt.

Det var moro så lenge det varte. Butikken hadde funksjoner utover kjøp og salg av matvarer. På butikken

traff gutter jenter og nyheter ble delt. Butikken var også en inntektskilde for dem som var så heldige å få en jobb bak disken. Birger Kopperud har laget en liste over handelsbetjenter og butikkdamer fra begynnelsen på 1950-tallet til butikken stengte. Det er en imponerende liste over folk som preget – og ble preget – av livet på butikken i Trømborg:

Butikkansatte og eksempler på lønn

Håkon Torp ansatt 1952–54 lønn/mnd

Arne Lystvedt 1954–56

Ragnar Kjendsmo 1956 kr 195

Kåre Haug 1956–58 kr 295

Birger Kopperud 1959–61 kr 250

Ruth Bøhler

Anne Helene Johansen Korterud

Jan Skrikerud

Inger Skjervengen, gift Kobbel

Martha Kolshus

Berit Nordbye Magnussen

Kjetil Trømborg

Asbjørg Trømborg

Til slutt tar vi med et trivelig blick bak disken. *Berit Magnussen* var butikkdame hos O.H. Gløruds Eftf. og her har hun reflektert litt over arbeid og gleder hun erfarte i Trømborg. Takk til Berit for at hun deler disse inntrykkene med oss.

